

Beleid biologische agentia

Doel beleid:

Met dit beleid willen wij

de veiligheid, gezondheid en welzijn van medewerkers (en die van aannemers/partners) die tijdens de werkzaamheden in aanraking kunnen komen met biologische agentia waarborgen en ondersteunen en tegelijkertijd voldoen aan de wettelijke eisen.

Opbrengst beleid:

Met dit document wordt de organisatie ondersteund bij het vormgeven en organiseren van dit beleid. De opbrengsten omvatten de gezondheid van medewerkers, de continuïteit van de bedrijfsvoering en het imago van het bedrijf. De belangrijkste opbrengst is de bescherming van de gezondheid van de medewerkers. Door blootstelling aan biologische agentia te beperken of te voorkomen, daalt het aantal ziektegevallen. Dit leidt tot minder verzuim op korte en lange termijn (beroepsziekten), wat direct kosten bespaart.

Daarnaast bevordert een actief beleid de veiligheidscultuur waarin veiligheid en welzijn centraal staan. Dit leidt tot meer betrokkenheid en tevredenheid bij de medewerkers.

Door te investeren in veiligheidsmaatregelen zullen de financiële opbrengsten op termijn aanzienlijk zijn, zoals het voorkomen van boetes, hogere productiviteit en continuïteit van de bedrijfsvoering.

Een sterk beleid ter voorkoming van blootstelling aan biologische agentia en goede arbeidsomstandigheden draagt bij aan het imago van een bedrijf. Een bedrijf dat bekend staat als veilig en maatschappelijk verantwoord trekt in een krappe arbeidsmarkt mensen aan en behoudt medewerkers.

Ook stellen opdrachtgevers steeds vaker in aanbestedingen eisen aan veiligheid en gezondheid in aanbestedingen.

Interne communicatie:

Heldere interne communicatie is cruciaal om jouw beleid biologische agentia écht te laten leven op de bouwplaats. Gebruik korte, krachtige toolboxes en werkinstructies, toegankelijke websites en/of mobiele apps.

En zeer belangrijk: sta open voor feedback van je medewerkers. Dit zorgt voor begrip, betrokkenheid én proactief gedrag bij je medewerkers. Het vermindert misverstanden, voorkomt ongevallen en schade, en versterkt de veiligheidscultuur en productiviteit.

- Onboarding: het is belangrijk om met nieuwe medewerkers meteen bij aanvang van de werkzaamheden het beleid biologische agentia binnen de organisatie door te nemen.
- Verstrek aantoonbare werkinstructies en voorlichting over mogelijke risico's gerelateerd aan de blootstelling aan biologische agentia.
- Laat dit beleid periodiek terugkomen in een werkoverleg of toolbox om de uitgangspunten en het waarom van voorkomen van blootstelling aan biologische agentia uit te leggen, te herhalen en waar nodig te verduidelijken.

Actueel houden van beleid:

Het wordt aanbevolen om dit document jaarlijks te bekijken en waar nodig aan te passen bij verandering van werkwijze, middelen, feedback van medewerkers, incidenten en/of wetgeving. Dit beschreven beleid kun je nog verder op maat maken als je dat wenst.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
1.1 Wat zijn biologische agentia?	3
2 Beleid	3
2.1 Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E)	3
2.2 Categorieën biologische agentia	4
2.3 Register	4
3 Maatregelen	4
3.1 Arbocatalogus	4
3.2 Bio-arbeidshygiënische strategie (BAH)	4
3.3 Periodiek Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek (PAGO)	5
3.4 Vaccinatie	6
4 Biologische agentia en kwetsbare groepen	6
4.1 Zwangeren	6
4.2 Jongeren	6
4.3 Medewerkers met een zwak immuunsysteem	6
4.4 Medewerkers met luchtweg- of allergische klachten	6
5 Voorlichting en toezicht	6
6 Evaluatie en continue verbetering	7

1. Inleiding

Met het beleid biologische agentia willen wij

ervoor zorgen dat de veiligheid, gezondheid en het welzijn van onze medewerkers die tijdens de werkzaamheden mogelijk blootgesteld kunnen worden aan biologische agentia gewaarborgd is door een systematische aanpak van de risico's.

1.1 Wat zijn biologische agentia?

Biologische agentia zijn levende micro-organismen (zoals bacteriën, virussen, schimmels, parasieten) of andere biologische stoffen die infecties, allergieën, vergiftigingen of andere gezondheidsrisico's kunnen veroorzaken. Het gaat om levende organismen, maar ook om stoffen van deze organismen die geen levend organisme zijn (bijvoorbeeld producten van dode bacteriën, zoals toxinen).

Ze kunnen via inademing, inslikken (eten, drinken, roken), huidcontact (wondje, beten, steken), spatten (ogen) het lichaam binnendringen en verschillende effecten hebben, van lichte irritatie tot ernstige ziekten. Biologische agentia komen overal voor, maar in de bouwnijverheid vooral in oude en nieuwe gebouwen, riolen, verontreinigde grond en grondwater, natte bagger, groenstroken (tekenbeten), stilstaand water in leidingen (legionella), waterplassen (muggen), schafketen (bedorven eten, resten), rioolwaterzuiveringen, werk in of nabij boerenstallen (infecties vanuit vee, schimmels) en zorginstellingen (ziekenhuisinfecties). Ook huiddoordringende verwondingen, bijvoorbeeld door roestig materiaal, brengen een risico op tetanus met zich mee. Blootstelling aan biologische agentia kan vervelende gevolgen hebben, zoals infecties van de luchtwegen, allergie, vergiftiging en zelfs kanker. Het effect is vaak na een paar dagen merkbaar, maar kan zich ook pas jaren later openbaren. Bijvoorbeeld in de vorm van hepatitis C of Lyme.

In het Arbobesluit wordt onderscheid gemaakt tussen werksituaties waar blootstelling aan micro-organismen een ongewild bijverschijnsel vormt (**niet-gericht werken**) en situaties waarin **specifiek gericht (of doelbewust)** met biologische agentia wordt gewerkt, zoals in laboratoria.

In de Bouw & Infra is er vaak sprake van '**niet-gericht**' werken, waarbij blootstelling onbedoeld plaatsvindt via de omgeving:

- **Schimmels:** in vochtige of natte materialen, zoals hout, gipsplaten of isolatie. Dit geldt voor badkamers en keukens in bewoonde woningen, maar ook voor slaapkamers, zolders en andere leefruimten waar onvoldoende wordt geventileerd. Door de toename van luchtdicht bouwen, komen schimmelproblemen in nieuwbouw steeds vaker voor.
- **Legionella-bacterie:** in stilstaand water (bijvoorbeeld in leidingen, slangen of luchtbevochtigingsinstallaties).
- **Zoönosen (dierziekten):** blootstelling via dierlijke uitwerpselen of kadavers (vogels, ratten) in verlaten of te slopen gebouwen, bij werkzaamheden op daken (veelal vogeluitwerpselen), of via tekenbeten in het groen/infra.
- **Bacteriën/virussen:** via contact met vervuild water (breuk in de riolering) of grond of in afvalwater.
- Het verwijderen van oude, natte, beschimmelde kranten, uitwerpselen en dergelijke tijdens het **schoonmaken van zwaar vervuilde woningen**. En er kunnen drugsspuiten liggen waardoor het mogelijk is geprikt te worden.

2. Beleid

Ons beleid is erop gericht om blootstelling aan biologische agentia zo veel mogelijk te voorkomen of te beperken tot een aanvaardbaar, wettelijk vastgesteld niveau.

2.1 Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E)

Als onderdeel van de RI&E moet de blootstelling aan biologische agentia, indien aanwezig, beoordeeld worden (**Arbobesluit 4.85**).

In de inventarisatie moeten specifiek worden benoemd:

1. Gegevens van de categorieën van de biologische agentia waaraan de medewerkers kunnen worden blootgesteld.
2. Bij welke werkzaamheden (besmettingsbronnen) kunnen welke medewerkers/functies blootgesteld worden, zie paragraaf 2.2.
3. Vaststelling van de aard, mate en duur van de blootstelling.
4. Informatie over ziekten die medewerkers kunnen oplopen of al hebben opgelopen.

5. Mogelijke allergische- of vergiftigingseffecten die de medewerkers ondervinden of kunnen ondervinden.
6. Resultaten van specifieke arbeidsgezondheidskundige onderzoeken (PAGO's).
7. Al dan niet voorgeschreven beschermende maatregelen.
8. Medewerkers die blootgesteld (kunnen) worden (mogelijke ziekten voor medewerkers en risicogroepen).
9. Opstellen plan van aanpak.

2.2 Categorieën biologische agentia

Biologische agentia worden in het Arbobesluit ingedeeld in vier categorieën. Dit wordt gedaan op basis van besmettelijkheid, mogelijke therapie bij besmetting en de gevolgen van een besmetting. [Artikel 4.84 lid 3](#) van het Arbobesluit onderscheidt de volgende vier categorieën:

- **Categorie 1:** een agens waarvan het onwaarschijnlijk is dat het bij de mens een ziekte kan veroorzaken.
- **Categorie 2:** een agens dat bij de mens een ziekte kan veroorzaken en een gevaar voor de medewerkers kan opleveren. Het is onwaarschijnlijk dat het zich onder de bevolking verspreidt.
- **Categorie 3:** een agens dat bij de mens een ernstige ziekte kan veroorzaken en een groot gevaar voor de medewerkers kan opleveren. Er is een kans dat het zich onder de bevolking verspreidt.
- **Categorie 4:** een agens dat bij de mens een ernstige ziekte veroorzaakt en een groot gevaar voor de medewerkers oplevert. Er is een grote kans dat het zich onder de bevolking verspreidt.

2.3 Register

Als medewerkers blootgesteld kunnen worden aan biologische agentia van de categorie 3 of 4, dan zijn wij als werkgever verplicht een register bij te houden (Arbobesluit artikel 4.90). In dit register wordt per medewerker vastgelegd welke werkzaamheden zijn verricht. En, voor zover te bepalen, aan welk biologisch agens of agentia de medewerker eventueel is blootgesteld.

Het register moet tot minstens tien jaar na de laatste blootstelling bewaard worden. Als de mogelijke effecten zich pas na langere tijd kunnen openbaren, dan moet het register langer bewaard worden tot maximaal veertig jaar. De medewerker heeft recht op inzage in zijn gegevens uit het register.

3. Maatregelen

3.1 Arbocatalogus

Naast de Arbowetgeving heeft de sector zelf afspraken gemaakt over hoe aan de Arbowet te voldoen. Binnen de branche Bouwnijverheid zijn door werkgevers, medewerkers en aanverwante sectoren zes arbocatalogi overeengekomen. Arbocatalogi geven invulling aan de door de overheid gestelde doelen om gezond en veilig te werken. De arbocatalogi bevatten concrete, erkende oplossingen en richtlijnen voor veelvoorkomende risico's in de bouw. De maatregelen zijn geordend volgens de arbeidshygiënische strategie. Bij het raadplegen van de arbocatalogus kun je kiezen uit drie mogelijkheden: beroep, risico en taak.

Alleen in de arbocatalogus van Bouw & Infra (www.arbocatalogus-bouweninfra.nl) wordt als risico biologische agentia meegenomen. Let op: deze arbocatalogus is gedateerd en wordt niet meer actief onderhouden, maar is nog wel toegankelijk als referentie. Zie: [biologische agentia](#).

3.2 Bio-arbeidshygiënische strategie (BAH)

Vanwege de bijzondere positie van biologische agentia is een speciaal bio-arbeidshygiënische strategie gelanceerd (BAH). Deze lijkt veel op de normale arbeidshygiënische strategie (STOP-methode, zoals ook bij gevaarlijke stoffen wordt gehanteerd) die de Arbowet voorschrijft, maar heeft een aantal specifieke elementen die van belang zijn bij biologische agentia, vooral als het gaat om infectieziekten.

Belangrijke maatregelen om veilig en gezond te werken met biologische agentia:

1. Bestrijding bij de bron

- Zorg voor een inventarisatie van de werkzaamheden waarbij medewerkers mogelijk in contact kunnen komen met biologische agentia.
- Bestrijd het agens zelf als vervangen niet mogelijk is. De normale arbeidshygiënische strategie gaat uit van vervangen en dat is bij biologische agentia moeilijk.
- Aanpak van de groeifactoren van het agens.
- Verwijderen van de bron. Bijvoorbeeld door vervuilde locaties te (laten) reinigen, opvangen en afvoeren van afvalwater en water waarin bacteriën zich kunnen vermenigvuldigen zodat het zich niet over de bouwplaats of werklocatie kan verspreiden. Of bijvoorbeeld de bestrijding van de eikenprocessierups.

- Desinfectie, ultraviolet licht, chemisch (soms extra gevaar).

2. Technische maatregelen

- Afscherming van de bron.
- Geen katoenen, maar papieren handdoeken bij het handen wassen.
- Reinig gebruikt gereedschap waardoor na werkzaamheden blootstelling kan plaatsvinden.
- Spoel slangen die langere tijd in de zon hebben gelegen door om legionellabesmetting te voorkomen.

3. Organisatorische maatregelen

- Zo min mogelijk mensen bij de bronnen laten komen.
- Richt schoon- en vuilzones in. Houd werkplekken schoon en ontsmet waar nodig, en zorg voor doeltreffende sanitaire voorzieningen (wasgelegenheid, zeep, oogdouches en desinfectiemiddel voor de huid).
- Houd risicogroepen (bijvoorbeeld zwangeren) weg van de besmettingsbron.
- Zorg voor optimale en continue voorlichting, bij onboarding en via toolboxes.

4. Hygiënische maatregelen

- Handen wassen, douchen.
- Contacten vermijden, mogelijk geen hand geven.
- Verbied eten, drinken en roken in werkgebieden waar biologische agentia aanwezig kunnen zijn.

5. Persoonlijke beschermingsmiddelen (pbm's)

- Medewerkers dragen werk- en beschermende kleding en en pbm's, zoals handschoenen, (spat) brillen, schoenen en adembescherming, die zijn afgestemd op het soort biologische agentia dat bij de werkzaamheden te verwachten is.
- Trek werkkleding en pbm's direct uit na het werken, vermijd contact met andere kleding.
- Laat werkkleding en pbm's die na gebruik moeten worden gereinigd in aparte zakken gescheiden van andere kleding en reinig deze zorgvuldig.

6. Vaccinatie

- Bied aan medewerkers die nog niet immuun zijn voor de biologische agentia waaraan men kan worden blootgesteld, voor zover mogelijk, een vaccinatie aan.
- Let op dat de vaccinatie liefst voor een eventuele zwangerschap wordt gegeven wegens mogelijke impact op ongeborenen en andere reactie van het vaccin bij de zwangere.

7. Speciale behandeling na blootstelling; het zogenaamde post expositie protocol (PEP)

- Het toedienen van preventieve geneesmiddelen zonder dat de ziekte al aangetoond kan worden (HIV, Hepatitis B). Bijvoorbeeld na een prikaccident met een injectienaald. Het streven van PEP is om het biologische agens (bijvoorbeeld hepatitis B of HIV) weg te vangen uit het lichaam, voordat het zich kan nestelen, met alle schadelijke gevolgen van dien.

8. Therapie bij ziekte

- Zo snel mogelijk een diagnose (laten) stellen en dan zo snel mogelijk een medische behandeling aanbieden.

3.3 Periodiek Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek (PAGO)

Wij

als werkgever moeten (artikel 4.91 van het Arbobesluit) de medewerker die met biologische agentia werkt of kan worden blootgesteld in de gelegenheid stellen om deel te nemen aan het arbeidsgezondheidskundig onderzoek. In de Bouw & Infra zijn het AGO-J (Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek Jongeren), het IO (Intrede Onderzoek), het PAGO en de GPO's (Gericht Periodiek Onderzoek) via de cao geregeld als onderdeel van het individueel cao-pakket preventiezorg.

Wij informeren medewerkers over het

arbeidsgezondheidskundig onderzoek in de Bouw & Infra:

- Bij aanvang van arbeid aan iedere medewerker die kan worden blootgesteld.
- Bij arbeid aan iedere medewerker die potentieel is blootgesteld.
- Aan iedere medewerker die is blootgesteld en mogelijk een infectieziekte heeft opgelopen (zie ook NCvB-meldingsplicht; let op: werkgevers worden niet altijd geïnformeerd over meldingen door de bedrijfsarts aan het NCvB).

- Aan iedere medewerker die potentieel aan hetzelfde micro-organisme is blootgesteld en (nog) niet is ziek geworden.
- Aan iedere medewerker na beëindiging van arbeid met potentiële blootstelling.
- We volgen het advies van de bedrijfsarts op wie met welke frequentie een extra arbeidsgezondheidskundig onderzoek nodig heeft.

Ook tijdens verzuimbegeleiding en spreekuur moet er specifieke aandacht zijn voor biologische agentia, als deze op het werk kunnen voorkomen.

3.4 Vaccinatie

Als uit de RI&E blijkt dat er een risico bestaat voor de gezondheid van de medewerkers terwijl er effectieve inenting in Nederland beschikbaar zijn, dan moeten wij als werkgever een vaccinatie aanbieden ([Arbobesluit artikel 4.91](#)).

- Vaccinatie is bedoeld als aanvulling op andere maatregelen en komt nooit in de plaats hiervan.
- De bedrijfsarts adviseert de werkgever op basis van risico-inventarisatie over het werk.
- De werkgever biedt de vaccinatie aan met begeleidende individuele voorlichting. De medewerkers moeten op de hoogte worden gebracht van de voor- en nadelen en worden bijgestaan in een individuele afweging.
- De vaccinatie vindt plaats onder de verantwoordelijkheid van een bedrijfsarts.
- De medewerker beslist of hij/zij wel of niet gevaccineerd wil worden.
- De kosten van vaccinatie zijn voor de werkgever.
- De bedrijfsarts kan een vaccinatiekaart of vaccinatiepaspoort afgeven, die aan de betrokken medewerker wordt verstrekt.

4. Biologische agentia en kwetsbare groepen

Bij andere arborisico's bestaan wettelijke normen die een algemene toegestane belasting aangeven, bijvoorbeeld maximaal aanvaarde waarden wat betreft blootstelling aan lawaai of straling. Deze zijn zo vastgesteld dat ze een grens aangeven waarbij de meerderheid van alle mensen geen gezondheidsschade ondervindt. Zulke grenswaarden bestaan niet bij het risico biologische agentia.

In de Nederlandse wetgeving ([Arbobesluit](#)) wordt geen uitspraak gedaan over eventueel acceptabel veilige niveaus van blootstelling aan levensvatbare micro-organismen. Blootstelling aan één pathogeen micro-organisme zal in de meeste gevallen niet leiden tot een infectie. Echter, een ongelimiteerde blootstelling aan micro-organismen zal vanuit gezondheidsoogpunt niet wenselijk zijn

4.1 Zwangeren

Zwangere medewerkers zijn extra kwetsbaar als het gaat om biologische agentia. Niet alleen de moeder, maar ook het toekomstige kind kan blijvende gezondheidsschade oplopen als de moeder op het werk bepaalde infectieziekten oploopt. Het is bijvoorbeeld verboden voor een zwangere medewerker om werkzaamheden te verrichten waarbij zij kan worden blootgesteld aan de biologische agentia *Toxoplasma* en *Rubellavirus*, tenzij is gebleken dat zij hiervoor immuun is. Zie [Arbobesluit artikel 4.109](#).

4.2 Jongeren

Jeugdige medewerkers (is tot 18 jaar) mogen niet werken met of blootgesteld worden aan biologische agentia van categorie 3 of 4. Zie [Arbobesluit artikel 4.105](#).

4.3 Medewerkers met een zwak immuunsysteem

Personen met een verzwakt afweersysteem kunnen geheel anders reageren op een blootstelling aan biologische agentia. Zeer vergaande maatregelen kunnen bij deze personen nodig zijn, afhankelijk van de staat van het afweersysteem.

4.4 Medewerkers met luchtweg- of allergische klachten

Medewerkers kunnen een aanleg hebben voor overgevoeligheden en/of allergieën. Personen met een dergelijke aanleg kunnen heftiger reageren op biologische agentia.

5. Voorlichting en toezicht

Medewerkers kunnen preventieve maatregelen alleen op een juiste manier toepassen wanneer ze weten wat de oorzaken en risico's bij contact met biologische agentia zijn en welke maatregelen ertegen genomen kunnen worden. Hiervoor is voorlichting nodig.

Wij zorgen ervoor dat de betreffende medewerkers bij aanvang (onboarding) van de werkzaamheden en periodiek (jaarlijks) via bijvoorbeeld een werkoverleg, cursus of toolbox voldoende instructie/training hebben gehad om veilig te kunnen werken met biologische agentia.

Verder is van groot belang dat iedereen weet wat hij moet doen als er ondanks alle preventieve maatregelen toch (mogelijke) blootstelling is geweest. En ook wat er moet gebeuren als medewerkers met ziekteverschijnselen te maken krijgen die op een infectie kunnen wijzen. Bij diverse infectieziekten kan het van groot belang zijn om in dit soort situaties direct een medische behandeling te starten.

Om zeker te zijn dat iedereen zich aan de genomen maatregelen houdt, is toezicht noodzakelijk. Dit betekent dat onze leidinggevenden voldoende kennis hebben over biologische agentia, de maatregelen en erop letten dat iedereen zich aan de gemaakte afspraken houdt en medewerkers die dit niet doen aanspreken en corrigeren.

6. Evaluatie en continue verbetering

Dit beleid voor biologische agentia is een document dat continu, minimaal jaarlijks, moet worden beoordeeld en verbeterd om blijvend effectief te zijn bij veranderingen van onder andere nieuwe inzichten, andere werkwijze, andere producten, veranderende omgeving, feedback van medewerkers, incidenten en/of wetgeving.

Een proactieve benadering door middel van continu evalueren, beoordelen en aanpassen is essentieel om een veilige werkomgeving te kunnen blijven garanderen en te blijven voldoen aan de wettelijke eisen en mogelijke eisen van opdrachtgevers.

Belangrijke input hiervoor zijn onder andere de analyses van arbeidsongevallen, bijna-ongevallen, incidenten, meldingen van onveilige situaties, de resultaten van inspecties en keuringen, risico-inventarisaties en evaluaties (RI&E's) en feedback van medewerkers. Op basis van deze evaluatieresultaten en nieuwe inzichten, bijvoorbeeld voortkomend uit technologische ontwikkelingen of wijzigingen in wet- en regelgeving, worden verbeterpunten geïdentificeerd. Dit leidt tot aanpassingen in procedures, instructies en trainingsprogramma's.

Het doel van deze continue verbetercyclus, zie de Plan-Do-Check-Act (PDCA) cyclus, is het proactief en tijdig waarborgen en verhogen van de veiligheid en gezondheid van de medewerkers.